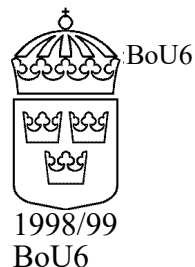

Bostadsutskottets betänkande

1998/99:BoU6

Naturresursfrågor och vattenrätt

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande förslag i motioner från den allmänna motionstiden 1998 rörande naturresursfrågor och vattenrätt. Samtliga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

Till betänkandet har fogats sju reservationer och ett särskilt yttrande.

Motionerna

1998/99:Bo501 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagreglerat skydd mot vindkraftverk vid känsliga kustavsnitt.

1998/99:Bo504 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att göra Ribersborgsstranden till nationalstadspark.

1998/99:Bo505 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraft skall ske i Sverige utan att de rinnande vattendrag, oavsett storlek, som finns kvar skall bevaras.

1998/99:Bo507 av Margareta Andersson m.fl. (c) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nationalstadsparker.

1998/99:Bo510 av Willy Söderdahl (v) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen ålägger kommuner och länsstyrelser att prioritera arbetet med att få fram platser där vindkraftverk kan lokaliseras.

1998/99:Bo520 av Hans Hjortzberg-Nordlund (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om ny lagstiftning så att alla kraftverk som saknar vattendom skall ha tillstånd för sin verksamhet.

1998/99:Bo521 av Per Lager (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en utredning med uppgift att komma med förslag till en ny bestämmelse om kommunalt veto som skall gälla även för kärntekniska anläggningar.

1998/99: MJ747 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraft skall ske i Sverige utan att de rinnande vattendrag, oavsett storlek, som finns kvar skall bevaras.

1998/99: MJ776 av Agne Hansson (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om klassning av vindkraften som riksintresse.

1998/99: MJ782 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vattendragen.

1998/99: MJ802 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de rinnande vattendrag, oavsett storlek, som finns kvar skall bevaras.

1998/99: MJ803 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skärpa älvskyddet enligt tre punkter.

1998/99: N228 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skyddet för vattendrag mot exploatering för energiändamål.

Utskottet

Naturresurser

Älvskydd

I motionerna 1998/99: MJ803 (fp) yrkande 1, 1998/99: Bo505 (mp) yrkande 1, 1998/99: MJ747 (mp) yrkande 3 samt 1998/99: MJ802 (mp) yrkande 1 föreslås ett utökad älvskydd. Enligt motionerna 1998/99: MJ782 (m) yrkande 9 och 1998/99: N228 (m) yrkande 25 är det nuvarande älvskyddet väl avvägt, och de orörda vattendragen bör skyddas från nyutbyggnad.

Enligt 4 kap. 6 § miljöbalken (MB) råder förbud mot utbyggnad i vissa älvar m.m. Skyddsobjekt är de fyra nationalälvarna, vissa andra vattenområden samt vissa älvsträckor. Antalet skyddade älvar har utökats ett flertal gånger, senast 1993 (prop.1992/93:80, bet. 1992/93:BoU7). Förbudet omfattar vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål. Från förbudet görs i samma kapitel 6 § sista stycket undantag för vattenverksamhet som förorsakar endast obetydlig miljöpåverkan. Vidare anges i 4 kap. 1 § andra stycket första meningen att 6 § inte utgör hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret. Även anläggningar för utvinning av vissa ämnen eller material kan, om det föreligger särskilda skäl, vara undantagna. Detta motsvarar den tidigare regleringen i 3 kap. 6 § naturresurslagen (NRL).

Vattendragsutredningen lämnade två betänkanden (SOU 1994:59 och SOU 1996:155) angående skyddet för vattendrag. I slutbetänkandet föreslog utredningen att i avvaktan på en allmän översyn av dåvarande NRL skulle vissa nya vattenområden föras till 3 kap. 6 § NRL. Bestämmelsen kom dock att utan sakliga ändringar överföras till 4 kap. 6 § MB. Det av utredningen lämnade förslaget förespråkar i korthet att vattendrag som på nationell nivå speglar ett representativt urval av biologisk mångfald skall skyddas. Skyddet skall gälla inte bara en exploateringstyp utan det skall utgå från de skyddsvärden som bör beaktas. Vattendragsutredningens förslag är under övervägande inom Regeringskansliet.

Motion 1998/99: MJ803 (fp) yrkande 1 innehåller förslag till skärpning av älvskyddet i tre avseenden. Motionärerna önskar för det första att det skall vara det för ett vattendrag redovisade skyddsbehovet som skall bedömas och detta oberoende av vilket syfte ett planerat ingrepp skulle tjäna. I förslagets andra punkt förespråkar de att åtgärder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret inte generellt skall undantas från skyddet. I den tredje punkten framförs önskemål om att kraven på åtgärder, som ofta kallas mindre ombyggnader, beträffande sådana vattenområden och älvsträckor som omfattas av älvskyddet skall skärpas så att de med säkerhet utesluter en faktisk utbyggnad.

I motionerna 1998/99:Bo505 (mp) yrkande 1, 1998/99: MJ747 (mp) yrkande 3 samt 1998/99: MJ802 (mp) yrkande 1 förespråkar motionärerna att ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraft skall ske i Sverige utan att de orörda vattendragen, oavsett storlek, skall bevaras.

Den första punkten i fp-motionen motsvarar ett tidigare förslag som utskottet avstyrkte i sitt yttrande 1997/98:BoU3y. Utskottet förstår förslaget enligt fp-motionens tredje punkt som ett önskemål om att undantaget i 4 kap. 6 § MB, för vattenverksamhet som förorsakar endast obetydlig miljöpåverkan, skall inskränkas eller tas bort. Ett motsvarande förslag avstyrkte utskottet i samma yttrande. Utskottet anmärkte i samband med detta bl.a. att de regler m.m. som hittills hade tillämpats även efter miljöbalkens ikraftträdande i allt väsentligt skulle komma att ligga till grund för bedömningen samt fann att detta var tillfredsställande. Förslagets andra punkt kräver modifieringar eller borttagande av undantaget i 4 kap. 1 § MB för utvecklingen av befintliga tätorter m.m. Angående undantagets tillämpningsområde sägs i proposition 1997/98:45 följande:

Med utveckling av befintliga tätorter avses förändringar av bebyggelse och anläggningar som behövs med hänsyn till en normal befolkningsutveckling, förändringar i bostadsstandarden, behovet av trafikleder, grönområden, service, sysselsättning etc. Med utveckling av lokalt näringsliv avses en tillväxt i befintliga näringsgrenar eller tillkomst av nya verksamheter i en omfattning som innebär att det finns tillräckliga sysselsättningstillfällen för befolkningen. Vid de bedömningar som görs när bestämmelsen tillämpas bör man också ta i beaktande den befintliga näringslivsstrukturen, tätortsstorleken etc. Beträffande anläggningar som behövs för totalförsvaret avses nödvändiga anläggningar för vårt lands gränsförsvär samt annan försvarsverksamhet där alternativ lokalisering inte kan väljas.

Förslagen i mp-motionerna får enligt utskottets mening uppfattas som ett krav på ett absolut stopp för utbyggnad av vattenkraft i rinnande vattendrag. Detta skulle kräva mycket långtgående förändringar av gällande älvskydd. Bl.a. skulle det, med en i övrigt oförändrad lagstiftning, krävas att ett mycket stort antal vattendrag lades till i den uppräknade som görs i 4 kap. 6 § MB. Det skulle även kräva att de undantag som för närvarande finns i älvskyddet exempelvis i 4 kap. 1 § andra stycket första meningen och som har berörts i den nyss redovisade fp-motionen modifierades eller togs bort. Bostadsutskottet har vid ett flertal tillfällen efter 1993, då antalet älvar som omfattas av älvskyddet senast förändrades, behandlat frågor om älvskyddets omfattning. Här kan nämnas betänkandena 1996/97:BoU10 och 1997/98:BoU3. Utskottet behandlade i det sistnämnda betänkandet flera förslag rörande utökat skydd för vissa älvar. Utskottet avstyrkte motionerna.

Mot denna bakgrund och då Vattendragsutredningens betänkanden, som behandlar bl.a. älvskyddets konstruktion och frågor om vilka vattendrag som skall åtnjuta ett starkare skydd, för närvarande övervägs inom Regeringskansliet finner utskottet inte skäl att nu tillstyrka någon förändring av älvskyddet. Utskottet avstyrker därför motionerna 1998/99:MJ803 (fp) yrkande 1 samt 1998/99:Bo505 (mp) yrkande 1, 1998/99:MJ747 (mp) yrkande 3 och 1998/99:MJ802 (mp) yrkande 1 om *utökat älvskydd*.

Motionerna 1998/99:MJ782 (m) yrkande 9 och 1998/99:N228 (m) yrkande 25 förespråkar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de orörda vattendragen bör skyddas från nyutbyggnad samt att dagens älvskydd är väl avvägt och motsvarar i väsentliga delar motioner som utskottet behandlade våren 1998 i anledning av förslaget till miljöbalk (bet. 1997/98:BoU3). Utskottet avstyrkte motionerna. Detta skedde med hänvisning bl.a. till att riksdagens anslutning till miljöbalksförslaget skulle innebära att dagens älvskydd även framgent skulle komma att utgöra grunden för bevarande av vissa vattenområden och älvsträckor.

I likhet med de nyss behandlade motionerna angående utökat älvskydd rör de nu aktuella motionerna frågor som för närvarande övervägs inom Regeringskansliet i anledning av Vattendragsutredningens betänkanden. Utskottet finner inte skäl att nu föregripa kommande överväganden. Utskottet avstyrker därför motionerna 1998/99:MJ782 (m) yrkande 9 och 1998/99:N228 (m) yrkande 25 om *älvskyddets omfattning*.

Vindkraftverk

Enligt motion 1998/99:MJ776 (c) yrkande 3 skall vindkraften klassas som riksintresse. Motionären önskar härigenom underlätta utbyggnaden av vindkraft inom vissa områden, bl.a. på Öland och Gotland. I motion 1998/99:Bo501 (m) förespråkas att en sittande utredning (dir. 1998:35) angående förutsättningarna för lokalisering av vindkraftverk skall erhålla tilläggsdirektiv om ett lagreglerat skydd mot vindkraftverk vid känsliga kustavsnitt. Förslaget i motion 1998/99:Bo510 (v) innebär att riksdagen skall begära att regeringen ålägger kommuner och länsstyrelser att prioritera arbetet med att få fram platser där vindkraftverk kan lokaliseras.

Det är förbjudet att utan tillstånd enligt miljöbalken anlägga eller driva gruppstation med vindkraftverk eller vindkraftverk med enstaka aggregat för en sammanlagd uteffekt av mer än 1 MW. Om uteffekten är mer än 125 kW men högst 1 MW föreligger skyldighet att göra anmälan till kommunen (9 kap. 6 § MB; jfr 5 § förordningen [1998:899] om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd).

Regeringen skall pröva tillåtligheten av gruppstationer för vindkraft med tre eller flera vindkraftsaggregat med en sammanlagd uteffekt av minst tio MW. Regeringen har viss möjlighet att tillåta verksamheten trots att kommunfullmäktige inte har tillstyrkt detta. Härför krävs bl.a. att det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att verksamheten kommer till stånd (17 kap. 1 § första stycket 8 och 6 § MB). Anläggningar för vindkraft som är så stora att de kräver regeringstillstånd får dock under inga förhållanden komma till stånd inom vissa områden. Det gäller bl.a. några kust- och skärgårdsområden samt Öland (4 kap. 3 §; jfr 17 kap. 1 § första stycket 8 MB).

Enligt 8 kap. 2 § första stycket 6 plan- och bygglagen (PBL) krävs det bygglov för att uppföra vindkraftverk i vissa fall. Om frågan om uppförande av vindkraftverk har prövats i detaljplan får dock kommunen enligt 8 kap. 5 § första stycket besluta att bygglov inte krävs under vissa förutsättningar. Förhållandet mellan PBL och MB kan beskrivas så att planenligheten är en nödvändig men inte tillräcklig förutsättning för att få bedriva en verksamhet (prop. 1997/98:90).

Enligt 3 kap. 8 § MB skall mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för bl.a. energiproduktion så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Områden som är av riksintresse för sådana anläggningar skall skyddas (utan inskränkningen ”så långt möjligt”) mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen. NUTEK startade under våren 1996 ett arbete som avsågs resultera i att områden av riksintresse för vindkraftsutbyggnad skulle pekats ut. I april 1998 beslutade regeringen om direktiv för en utredning angående förutsättningar för lokalisering av vindkraftverk (dir. 1998:35). I utredningsuppdraget ingår att analysera intresset av att bygga ut vindkraften och konflikter med andra mark- och vattenanvändningsintressen. Vidare skall utredningen, mot bakgrund av bl.a. skyddsbehoven vad gäller miljöeffekter, landskapsbild m.m., föreslå kriterier för lokalisering av vindkraft. Utredningen har redan lämnat ett delbetänkande (SOU 1998:152). Slutbetänkandet skall avges senast den 1 juni 1999. Enligt uppgift avvaktar NUTEK att utredningen slutför sitt arbete, och något område av riksintresse har därför ännu inte pekats ut.

Utskottet anser att utredningens resultat bör avvaktas och avstyrker därför motionerna 1998/99:Bo501 (m) och 1998/99:Bo510 (v) om *förutsättningarna för lokalisering av vindkraftverk*.

En motion angående vindkraftens klassning som ett riksintresse avstyrktes av utskottet senast i betänkande 1997/98:BoU6. Liksom vid den senaste behandlingen konstaterar utskottet att vindkraften redan i dag anses vara ett riksintresse. Genom detta förhållande och med hänsyn till de pågående överväganden som har betydelse för klassningen av områden av riksintresse för vindkraft finner utskottet inte skäl att nu göra annan bedömning, varför ut-

Nationalstadsparker

Motionerna 1998/99:Bo507 (c) yrkande 13 samt 1998/99:Bo504 (m) förespråkar inrättande av flera nationalstadsparker. I den förstnämnda motionen hemställer motionärerna att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att det är önskvärt att nationalstadsparker kan inrättas i flera städer. I den andra motionen anser motionären att det finns starka skäl för att Ribergsborgsstranden i Malmö skall bli nationalstadspark och att detta bör ges regeringen till känna.

Enligt 4 kap. 7 § första stycket MB är området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården en nationalstadspark. Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 7 § NRL. Lagförslaget behandlades av utskottet i betänkande 1994/95:BoU6. Skyddet för nationalstadsparker är väsentligt större än vad som i allmänhet gäller för områden som enligt 4 kap. är av riksintresse (t.ex. de vattenområden som omfattas av älvskyddet). Detta beror bl.a. på att undantaget i 1 § andra stycket samma kapitel (för utvecklings- och totalförsvarsändamål m.m.) inte är tillämpligt.

I utredningsbetänkandet Nationalstadsparker (SOU 1996:38) har behandlats frågor om inrättande av ytterligare nationalstadsparker. Utredningen har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet. I betänkandena 1996/97:BoU10 och 1997/98:BoU3 avstyrkte utskottet motioner angående inrättande av nya nationalstadsparker med hänvisning bl.a. till att överväganden om att bilda ytterligare en eller två nya parker pågick. Beredningsarbetet inom Regeringskansliet är ännu inte avslutat. Utskottet anser att detta bör avvaktas och finner inte skäl att nu föreslå nya nationalstadsparker. Utskottet avstyrker därför motionerna 1998/99:Bo507 (c) yrkande 13 och 1998/99:Bo504 (m) om *inrättande av ytterligare nationalstadsparker*.

Det kommunala vetot

I motion 1998/99:Bo521 (mp) föreslås att regeringen skall tillsätta en utredning med uppgift att komma med förslag till en ny bestämmelse om kommunalt veto som skall gälla även för kärntekniska anläggningar. Motionären förordar att regeringen inte skall ha möjlighet att fatta beslut om lokalisering av kärntekniska anläggningar utan tillstyrkan av berörd kommuns fullmäktige.

Regeringen skall pröva tillåtligheten av vissa anläggningar för kärnteknisk verksamhet. Som huvudregel får regeringen tillåta sådan verksamhet endast om kommunfullmäktige har tillstyrkt det. Regeringen får emellertid ändå tillåta verksamheten om det är fråga om mellanlagring eller slutlig förvaring av kärnämne eller kärnavfall och det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att verksamheten kommer till stånd. Detta gäller dock inte om en

annan plats bedöms vara lämpligare för verksamheten eller om en lämplig plats har anvisats för verksamheten inom en annan kommun som kan antas godta en placering där (17 kap. 1 och 6 § MB).

Det kommunala vetot behandlades av utskottet senast i yttrande 1997/98:BoU3y (angående miljöbalken). Utskottet avstyrkte härvid motioner om att det kommunala vetot skulle gälla oinskränkt. Som skäl härtill anförde utskottet bl.a. följande:

Motioner med liknande förslag har utskottet avstyrkt och riksdagen avslagit praktiskt taget varje år sedan det kommunala vetot fick sin nuvarande utformning år 1990 (bet. 1989/90:BoU20). Då anförde utskottet att det kommunala vetot i NRL är ett uttryck för grundtanken att kommunerna skall utöva ett starkt inflytande på den lokala miljön. Det kommunala vetot är också ett uttryck för den kommunala självbestämmanderätten i de markpolitiska frågorna liksom även i frågan om en industri på grund av sin verksamhet borde tillåtas etableras i kommunen. Utskottet ansåg emellertid att det även mot en kommuns vilja i speciella undantagssituationer måste finnas möjlighet att fatta beslut om lokalisering av vissa anläggningar av stor nationell betydelse. Utskottet betonade vikten av att stor restriktivitet iakttas vid regeringens prövning av om en viss anläggning skall undantas från vetorätten och att samförståndslösningar i första hand bör eftersträvas. De motiv som hittills väglett lagstiftningen föreslås i nu refererad del inte förändras när NRL-reglerna om det kommunala vetot föreslås arbetas in i MB.

Vad utskottet anförde år 1990 vid sin bedömning av *undantagen från kommunala vetot* bör även fortsättningsvis vägleda tillämpningen när reglerna nu föreslås ingå i MB. Denna uppfattning delas uppenbarligen av regeringen. I propositionen föreslås nämligen ingen ändring härvidlag. Utskottet, som vidhåller sin tidigare uppfattning, har heller ingen erinran mot den utformning av vetot som föreslås i propositionen.

Utskottet finner inte skäl att göra en annan bedömning i dag. Utskottet avstyrker motion 1998/99:Bo521 (mp) om *det kommunala vetot*.

Vattenrätt

I motion 1998/99:Bo520 (m) berörs frågor om tillsynsmyndigheters möjligheter att ingripa mot vattenkraftverk som saknar tillstånd för den bedrivna verksamheten. Motionen föreslår att regeringen skall tillsätta en utredning om ny lagstiftning så att alla kraftverk som saknar vattendom skall ha tillstånd för sin verksamhet.

För vattenverksamhet krävs det tillstånd enligt miljöbalken. Undantag gäller bl.a. för vissa vattentäkter för husbehovsbrukning eller värmeförsörjning. Det krävs inte heller tillstånd om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena (11 kap. 11 och 12 §§ första stycket MB).

Tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller motsvarande bestämmelser i äldre lag gäller fortfarande. Besluten skall anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i miljöbalken (5 § lag [1998:811] om införande av miljöbalken, MP).

Om en vattenanläggning har tillkommit utan tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller motsvarande äldre lagstiftning eller om tillståndsfrågan

beträffande en sådan anläggning är oklar, får den som äger anläggningen eller avser att utnyttja den för vattenverksamhet begära prövning av anläggningens laglighet hos miljödomstolen. Frågan om lagligheten av en vattenanläggning bedöms enligt de bestämmelser som gällde vid anläggningens tillkomst (17 och 18 §§ MP).

Den som i strid med tillståndsplikten påbörjar eller bedriver en verksamhet kan dömas till böter eller fängelse i högst två år (29 kap. 4 § MB). Tillsynsmyndigheten skall anmäla överträdelse av bestämmelser i balken till polis- eller åklagarmyndigheten, om det finns misstanke om brott (26 kap. 2 § MB). Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken skall efterlevas. Om ett föreläggande eller förbud inte blir åttlytt skall kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten verkställa dennas beslut (26 kap. 9 och 17 §§).

I likhet med motionären anser utskottet naturligtvis det vara grundläggande att det inte bedrivs vattenverksamhet i strid med gällande tillståndsplikt. Utskottet delar även uppfattningen att tillståndsplikten bör ha en väl avvägd utformning. Av stor betydelse är vidare, vilket motionären också har pekat på, att tillsynsmyndigheten har legala möjligheter att på ett effektivt sätt agera i de fall som tillståndsplikten inte efterlevs. Enligt utskottets mening saknas det dock skäl att kunna konstatera att nu gällande regler skulle vara bristfälliga i nämnda avseenden. Mot denna bakgrund anser utskottet det inte finnas något behov av den av motionären efterlysta utredningen. Utskottet avstyrker därför motion 1998/99:Bo520 (m) om *tillstånd för vattenverksamhet*.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *utökat älvskydd*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Bo505 yrkande 1, 1998/99: MJ747 yrkande 3, 1998/99: MJ802 yrkande 1 och 1998/99: MJ803 yrkande 1,

res. 1 (kd)

res. 2 (mp)

2. beträffande *älvskyddets omfattning*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99: MJ782 yrkande 9 och 1998/99: N228 yrkande 25,

res. 3 (m)

3. beträffande *föresättningar för lokalisering av vindkraftverk*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Bo501 och 1998/99:Bo510,

res. 4 (m)

4. beträffande *klassning av vindkraften som riksintresse*

att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ776 yrkande 3,

res. 5 (c)

5. beträffande *inrättande av ytterligare nationalstadsparker*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Bo504 och 1998/99:Bo507 yrkande 13,

res. 6 (c)

6. beträffande *det kommunala vetot*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Bo521,
res. 7 (c,mp)

7. beträffande *tillstånd för vattenverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Bo520.

Stockholm den 11 mars 1999

På bostadsutskottets vägnar

Knut Billing

I beslutet har deltagit: Knut Billing (m), Bengt-Ola Rytter (s), Lilian Virgin (s), Owe Hellberg (v), Ulf Björklund (kd), Sten Andersson (m), Carina Moberg (s), Inga Berggren (m), Anders Ygeman (s), Sten Lundström (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Carl-Erik Skårman (m), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Rigmor Ahlstedt (c), Carina Adolfsson (s), Ewa Thalén Finné (m) och Leif Jakobsson (s).

Reservationer

1. Utökat älvskydd (mom. 1)

Ulf Björklund (kd) och Ulla-Britt Hagström (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Den första" och på s. 4 slutar med "*utökat älvskydd*" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i Folkpartiets partimotion 1998/99: MJ803 yrkande 1 att älvskyddet bör utformas så att skyddsbehovet skall bedömas oberoende av vilket syfte ett planerat ingrepp skulle tjäna. Kraven på ytterligare utbyggnad av vattendragen kan förväntas öka i samband med den planerade avvecklingen av kärnkraftsreaktorer. Härtill kommer att det legala älvskyddet är svagt. Enligt utskottets mening bör dock vattenkraftsutbyggnaden i vårt land vara ett avslutat kapitel. Detta måste återspeglas i älvskyddets utformning. I ett första steg bör undantagen i 4 kap. 1 § andra stycket första meningen MB och 4 kap. 6 § sista stycket MB tas bort. Vad utskottet nu med anledning av motion 1998/99: MJ803 yrkande 1 anfört om ett utökat älvskydd bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99: Bo505 yrkande 1, 1998/99: MJ747 yrkande 3 och 1998/99: MJ802 yrkande 1 är därmed i allt väsentligt tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *utökat älvskydd*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ803 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motionerna 1998/99: Bo505 yrkande 1, 1998/99: MJ747 yrkande 3 och 1998/99: MJ802 yrkande 1,

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Den första" och på s. 4 slutar med "utökat älvskydd" bort ha följande lydelse:

Den absoluta merparten av våra älvar är exploaterade. I dag återstår endast ett fåtal utbyggda stora älvar. Även många mindre vattendrag har exploaterats. Ett utbyggt vattendrag drabbas av miljöskador och kan inte återställas. Många av de mindre vattendragen har ett så omfattande näringsutbyte med omgivningen och så god syresättning att de uppvisar en biologisk produktivitet i nivå med korallrev. Arter som behöver strömmande vatten kan inte klara sig på andra ställen. De mindre vattendragen är således mycket värdefulla, framför allt för den biologiska mångfalden. Det är därför av stor betydelse för naturvården att dessa bevaras. Nyttan vid utbyggnad av elkraft i de mindre vattendragen är mycket begränsad. En förbättring eller modernisering av befintliga stora anläggningar skulle, utan någon nyutbyggnad, ge ett långt större energiutbyte till en väsentligt lägre kostnad. Trots detta finns det många exempel på exploateringar som avser just de mindre vattendragen. Dessutom utgår statliga bidrag till så kallad småskalig vattenkraftsutbyggnad. Kraven på ytterligare utbyggnad av vattendragen kan också förväntas öka i samband med den planerade avvecklingen av kärnkraftsreaktorer. Härtill kommer att det legala älvskyddet är svagt. Enligt utskottets mening bör vattenkraftsutbyggnaden i vårt land vara ett avslutat kapitel. Därför skall ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraft ske i Sverige utan de vattendrag, oavsett storlek, som finns kvar skall bevaras. Vad utskottet nu med anslutning till motionerna 1998/99:Bo505 (mp) yrkande 1, 1998/99:MJ747 (mp) yrkande 3 och 1998/99:MJ802 (mp) yrkande 1 anfört om ett utökat älvskydd bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion 1998/99:MJ803 yrkande 1 bör avslås.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *utökat älvskydd*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Bo505 yrkande 1, 1998/99:MJ747 yrkande 3 och 1998/99:MJ802 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motion 1998/99:MJ803 yrkande 1,

3. Älvskyddets omfattning (mom. 2)

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thalén Finné (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "I likhet" och slutar med "älvskyddets omfattning" bort ha följande lydelse:

Det råder enligt utskottets mening ingen tvekan om att vattenkraften på många sätt är bra från miljösynpunkt. Samtidigt är det ofrånkomligt att exploateringen av vattendrag för elproduktion har en mycket stor lokal miljöpåverkan. Detta gäller även de koncept för en mer skonsam exploatering som på senare tid har utarbetats av kraftindustrin och det gäller också vid utbygg-

nad av små vattenkraftverk. En mer betydande potential för ny vattenkraft finns i de älvsträckor som i dag är skyddade i miljöbalken, framför allt de fyra orörda Norrlandsälvarna. Det bör dock inte komma i fråga att någon exploatering får komma till stånd i dessa områden. Dessa unika naturmiljöer bör i stället bevaras till kommande generationer. Enligt utskottets mening är dagens älvskydd väl avvägt. Det är angeläget att detta ges regeringen till känna eftersom Vattendragsutredningens betänkanden, som för närvarande bereds inom Regeringskansliet, innehåller förslag som innebär ett försvagat skydd. Härigenom får även motion 1998/99: MJ782 (m) yrkande 9 anses tillgodosedd. Riksdagen bör med anledning av motionerna 1998/99: MJ782 (m) yrkande 9 och 1998/99: N228 (m) yrkande 25 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *älvskyddets omfattning*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99: MJ782 yrkande 9 och 1998/99: N228 yrkande 25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Förutsättningar för lokalisering av vindkraftverk (mom. 3)

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thalén Finné (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "*av vindkraftverk*" bort ha följande lydelse:

Vindkraftverk producerar miljövänlig el, om än i små kvantiteter. Men de utgör samtidigt ett allvarligt miljöhot, om de tillåts att förfula och skräpa ned de fria vyerna vid landets värdefullaste rekreationsområden. Här kan särskilt nämnas kusterna längs Fårö, Gotland, Österlen, Falsterbonäset, Kullen och Bjäre. Det brådskar därför att ge den sittande utredningen tilläggsdirektiv om att snabbt lägga fram lagförslag om vilka kustavsnitt som av miljöhänsyn måste hållas fria från vindkraftverk för framtiden. Riksdagen bör med anledning av motion 1998/99: Bo501 (m) som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om lagreglerat skydd mot vindkraftverk vid känsliga kustavsnitt. Vidare bör med hänvisning till pågående utredning motion 1998/99: Bo510 (v) avslås.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *förutsättningarna för lokalisering av vindkraftverk*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: Bo501 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motion 1998/99: Bo510,

5. Klassning av vindkraften som riksintresse (mom. 4)

Rigmor Ahlstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "En motion" och på s. 6 slutar med "*som riksintresse*" bort ha följande lydelse:

En mot natur och miljö väl avvägd vindkraftsutbyggnad är till gagn för såväl ekologi som samhällsekonomi. Utbyggnaden av vindkraft i vårt land går dock betydligt långsammare än i många andra länder. Planer på ett stort antal kraftverk finns nu i olika skeden av tillståndsprocessen. Tyvärr väntas alltför många av dessa inte få tillstånd på grund av olika tolkningar av miljölagstiftningen. Dessa hinder måste undanröjas. Vindkraften bör mer generellt tillåtas på eljest strandskyddat område, där det inte föreligger risk för att värdefulla biotoper skadas. För att utbyggnaden av vindkraftverk på Öland, Gotland och andra lämpliga platser skall kunna ske, måste det finnas ett starkare stöd för detta i lagstiftningen. Vindkraften bör därför enligt utskottets mening på ett tydligt sätt klassas som riksintresse och områden som tillgodoser detta intresse bör utpekas. Detta bör göras skyndsamt. Det är därför av stor vikt att detta ges regeringen till känna inför regeringens beredning av den sittande utredningens förslag. Riksdagen bör med anledning av motion 1998/99: MJ776 (c) yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om klassning av vindkraften som riksintresse.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *klassning av vindkraften som riksintresse*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99: MJ776 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om klassning av vindkraften som riksintesse,

6. Inrättande av ytterligare nationalstadsparker (mom. 5)

Rigmor Ahlstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med ”I utredningsbetänkandet” och slutar med ”*ytterligare nationalstadsparker*” bort ha följande lydelse:

Det är mycket viktigt att skydda grönområden, parker och grönytor i städerna. Djur och växtliv är mycket sårbara i stadsregioner. Stadens grönstruktur måste därför ha goda samband med omgivande naturområden, annars stryps den. Växtligheten har också en stor social betydelse för människors välbefinnande i ett stadslandskap. Genom inrättande av nationalstadsparker ges ett stort område skydd och status som helhet, vilket gör det möjligt att förvalta dessa naturtillgångar. Därför är det önskvärt att nationalstadsparker inrättas i flera städer. Det är dock viktigt att framhålla att planer på inrättande av nya nationalstadsparker skall vara lokalt förankrade. Enligt utskottets mening bör detta, framför allt mot bakgrund av de överväganden som görs inom Regeringskansliet, ges regeringen till känna. Riksdagen bör därför med anledning av motion 1998/99: Bo507 (c) yrkande 13 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför. Motion 1998/99: Bo504 (m) bör med hänvisning till pågående beredningsarbete avslås.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *inrättande av ytterligare nationalstadsparker*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Bo507 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motion 1998/99:Bo504,

1998/99:BoU6

7. Det kommunala vetot (mom. 6)

Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Rigmor Ahlstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Det kommunala" och slutar med "*kommunala vetot*" bort ha följande lydelse:

Den kommunala vetorätten, som innebär att en kommun har rätt att säga nej till etablering av miljöstörande anläggningar i den egna kommunen, är en av hörnstenarna i den kommunala bestämmanderätten och en förutsättning för en reell demokrati. Kommunerna har ett övergripande ansvar för människors hälsa och för miljön i kommunen. För att kommunerna skall kunna ta detta ansvar måste de naturligtvis ges ett helt avgörande inflytande över vilka verksamheter som skall få lokaliseras till kommunen.

Det har visat sig att det inte går att garantera ett säkert förvar av kärnavfall. Kommuninvånarnas representanter måste därför ges rätt att bestämma om och i så fall vilka typer av miljöfarliga anläggningar och verksamheter som skall finnas i kommunen. Av den anledningen bör riksdagens tidigare ställningstaganden omprövas. Det bör tillsättas en utredning som skall se över gällande bestämmelser om kommunalt veto för kärntekniska anläggningar. I enlighet med förslaget i motion 1998/99:Bo521 (mp) bör utredningen ha till uppgift att komma med förslag till en ny bestämmelse om kommunalt veto som skall gälla även för kärntekniska anläggningar. Vad utskottet nu med anledning av motion 1998/98:Bo521 (mp) anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *det kommunala vetot*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Bo521 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Förutsättningarna för lokalisering av vindkraftverk

Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v) anför:

I motion 1998/99:Bo510 (v) framförs argument för att påskynda arbetet med att få fram lämpliga platser för lokalisering. I utskottets betänkande hänvisas till att en utredning pågår. I utredningsuppdraget ingår att analysera intresset av att bygga ut vindkraftverken och konflikter med andra mark- och vattenanvändningsintressen. Den skall också föreslå kriterier för lokalisering av vindkraft.

NUTEK hade redan före den ovan nämnda utredningen startat en undersökning för att finna lämpliga platser för lokalisering av vindkraft. Nu valde man att vänta med detta tills utredningen blir klar.

Under tiden har i stället ett antal kommersiella bolag börjat göra egna undersökningar för lokalisering.

Andemeningen i motionen är just att samhället i sin planering skall vara så långt framme att man inte utgör ett hinder när det finns intresse för anläggning av såväl stora som små vindkraftsbyggen.

Vi förutsätter att regeringen inser problemet och ser till att arbetet med att ta fram lämpliga platser för lokalisering tar fart.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	2
Naturresurser.....	2
Älvskydd.....	2
Vindkraftverk.....	4
Nationalstadsparker.....	6
Det kommunala vetot.....	6
Vattenrätt	7
Hemställan	8
Reservationer.....	9
1. Utökad älvskydd (mom. 1)	9
2. Utökad älvskydd (mom. 1)	10
3. Älvskyddets omfattning (mom. 2)	10
4. Förutsättningar för lokalisering av vindkraftverk (mom. 3).....	11
5. Klassning av vindkraften som riksintresse (mom. 4)	11
6. Inrättande av ytterligare nationalstadsparker (mom. 5).....	12
7. Det kommunala vetot (mom. 6)	13
Särskilt yttrande.....	13
Förutsättningarna för lokalisering av vindkraftverk.....	13